

EEN KLEINE FILOSOFIE
VAN GROTE EMOTIES

Leesexemplaar

BARBARA SARAFIAN

een kleine
filosofie van
grote emoties

begeerte

P E L C K M A N S

*Let wel, het menselijk ras is stervende.
Het is als een grote ontwortelde boom, met zijn
wortels hoog in de lucht. We moeten onszelf
opnieuw in het universum planten.*

— D.H. LAWRENCE

Inhoud

Proloog	7
Zon	21
Nachten	25
Acteur	29
Conflict	41
Frankrijk	53
Woede	57
Roofdieren	69
Strijd	75
Eenzaam	83
Frequenties	91
Neus	97
Norm	107
Verbeelding	111
Mimetische begeerte	115
Dank	125

Proloog

Ik zit net neer in stoel 2A op een vliegtuig dat me aan het eind van de zomer naar mijn vakantiebestemming op een Grieks eiland brengt. Ik moest weg, werd gek thuis. Het is nog donker. De meeste reizigers staan humeurig in de gang hun plaats te zoeken en anderen stoppen kreunend hun koffers in de bagageruimte. Ik moet niet eens kijken om te weten dat er met ellebogen wordt gewerkt en hoor gemorrel, geroezemoes en opstoten van gekrijs van die ene baby die meereist. Het mag me allemaal niet storen. Ik heb mijn huisje proper achtergelaten en de verse lakens liggen al op mijn bed voor mijn thuiskomst volgende week. De bloemen in de vaas zullen wellicht verwelkt zijn, maar er zitten geen lelies in het boeket en zo weet ik dat er geen gele stuifmeelvlekken op het houten tafelblad zullen komen. Een pak van mijn hart dat ik dat toch had gecheckt. Met mijn jas nog aan trek ik de laptop open en slaak ik een zucht die niets heeft van een ontspannende ochtendgeeuw. Ik zucht diep omdat ik al weken vergroeid ben met laptop, pennen, papiertjes en schriften. Mijn handen

tintelen ervan. Meerdere pogingen heb ik ondernomen om een zo compact maar compleet mogelijk beeld te vormen van hoe ik naar begeerte kijk. Hoe ik begeerte in mijn leven ervaar en erover filosofer en hoe ik besef dat deze oeremotie zowat elke stap in de beslissingen of keuzes van een levend wezen bepaalt. Dit is een magnifieke opdracht, maar ik vervloek mezelf dat ik begeerte als emotie zelf heb voorgesteld. Waarom, oh waarom? Waarom koos ik niet voor 'moed', of het wat poëtischere 'verwondering'?

Net voor het opstijgen trek ik mijn pet voor mijn ogen en laat ik alle urgenties varen. Even vliegen en verdwijnen en weten dat niemand weet waar ik ben. Zelfs ik niet. Ergens in de lucht. Niets zal me wakker houden. Tot ik, na wat voor mij luttele minuten lijken, een paar tikken op mijn knie voel. De steward heeft een verrassing voor me. Of ik er iets voor voel om in de cockpit te gaan zitten en zo de landing mee te maken. Laat me nog wat slapen, denk ik eigenlijk, maar ik knik toch enthousiast. De zeer vriendelijke piloot en de stillere copiloot zitten strak in het uniform en ik duizel van alle knopjes die ze meesterlijk bedienen. 'Naar links en rechts kijken', commandeert de piloot me. Hij bestuurt niet enkel graag machines. Waardoor ik onmiddellijk rode vlaggen zie verschijnen.

‘Jij bent zo’n type’, zeg ik stil in mezelf. Hij geniet van het gezelschap op dit blauwe uur, wijst herhaaldelijk naar de zee, de bergen, de lucht en telkens checkt hij of ik hem volg in zijn instructies. De steward controleert of mijn gordel goed dichtgeklikt is en toont me mijn foto op de cover van een magazine. Hij knipoogt. ‘Aaah, daarvoor zit ik hier’, ik knipoog terug. En met een slaapkapsel en onfrisse ogen voelt de aandacht onbehaaglijk aan. De landing gebeurt soepel. De piloot geeft me een kus en verontschuldigt zich voor zijn Antwerpse tongval. Ik mag niet verwaand zijn, want iedereen, ook hier in de lucht, bedoelt het goed.

Wanneer ik uiteindelijk op mijn vakantiebestemming aankom en een duik in de zee neem, krijg ik de zorgen niet meteen van me afgespoeld. Maar na tien lome slagen schiet ik in de lach en begin ik het eindelijk te begrijpen: ik ben op Grieks gebied. Wie anders dan de Griekse goden en wijsgeren kunnen mij vertellen wat begeerte is? Ze doen me kijken naar hoe ik met mijn geest dit eiland betrek. Hoe ik een vrijheidsgevoel en levenslust kan oproepen en of ik er ferm van was weggedreven. Ik kan niet praten zoals een wetenschapper, maar de nieuwsgierigheid die ik heb zorgt ervoor dat ik hongerig op zoek ga naar verklaringen van ons menselijke gedrag. Ik luis-

ter enkel naar mijn gemoed. Nooit verrast het me nog. Het is mijn trouwe metgezel. Aangezien ik lange tijd geleden besloot het taoïsme te bestuderen, de krijgskunst die je laat kijken naar interne conflicten en oorlogen waar je wel of niet in verwickeld raakt. Allemaal door die oerdrang om je te willen manifesteren en je bestaan te rechtvaardigen. Het stoïcisme leunt daartegenaan. Niet reageren binnen de seconde, maar informatie laten binnenkomen, assimileren en dan pas beslissen of je wil ingaan op een cadeau zoals een bloem of een zak stront. Je colère direct ontleden is een kunst. En ik hou steeds meer van die kunst. Ze noopt tot het beoefenen van een meticuleuze beheersing die je vanuit je betrokkenheid een vrije plek toont. Kijkend naar drama's die heel waarschijnlijk de jouwe niet zijn. Maar waar je graag over nadenkt.

Begeerte, vermoed ik, is eigenlijk geen emotie maar een toestand. Je belandt erdoor in situaties die het gevolg kunnen zijn van ongecontroleerde lust of goestingen. Onschuldige wensen brengen je ergens, diepe verlangens storten je misschien de dieperik in. In alles lees ik nu, ook in Griekenland, begeerte. Omringd door voorwerpen zoals het strandbed waarop ik lig, tot de bikini en de ringen die ik draag... elk object heeft voor ik het kocht een korte of lange bedenktijd gevraagd.

De vormen en kleuren, ze worden verondersteld het verlengde te zijn van mijn persoonlijkheid. Ik heb hiervoor gewerkt. Waarom ben ik hier en ben ik niet aan het hiken in Oostenrijk? Omdat ik hier heel hevig naar verlangde. Omdat ik vind dat ik dit verdiend heb. Ik kwets hier niemand mee.

Duurzame spullen, wegwerpbrol en vervangbaar goed, ik kan niet anders dan inzien dat er toch veel onnodige energie naar dat 'binnenhalen' gaat. Het wordt tijd om weer dingen te gaan lozen en me te bevrijden van die spullen die me door hun strikte leegheid zouden kunnen gaan verstikken. Schraapzucht verbergt zich ook in trage bewegingen. Ik beloof mezelf voor de zoveelste keer niks overbodigs meer te gaan scoren daarbuiten en de voorwerpen die ik in huis heb te gebruiken tot ze op, leeg of kapot zijn. Dan komt nog de vraag of ik ze zelf verbrand, zelf versmelt of gewoonweg opeet. Ik twijfel met afval. De *après nous, le déluge*-stijl krijg ik moeilijk belichaamd.

De stukken met emotionele waarde, de meeste ervan heb ik geërfd, heb ik nodig om me thuis veilig te voelen.

Boeken, stenen uit verschillende landen, wat kunstwerken, waarom zeul ik die steeds mee? Ze zijn de symbolen van en herinneringen aan mijn familie, ze zijn zelf familie geworden. Ik ga straks op het strand weer op zoek naar een steen.

Ook in emoties zoals zelfs moed en verwondering zit een effect van de begeerte die we willen invullen. In elke weerstand om een beslissing te nemen en te kiezen uit om het even welke dingen zit begeerte verweven. Apathie en lethargie zijn omgekantelde driften, wegens het misschien niet tijdig kunnen inschatten van de gevolgen van onze impulsieve natuur. Het wordt dikwijls al snel buitensporig; de straf en het schuldgevoel komen dan met het hele pakket mee. De compensatie was te infantiel, te fel. Dimmen en krimpen moeten we doen. Nog nooit heb ik iemand ontmoet die niet door impulsen wordt gedreven. Begeerte is daarom een beestje dat ons tot voorbij de spontaneïteit kan jagen en ons eigenhandig het zoveelste veilige baken dat we hebben bereikt toch nog in lichterlaaie kan doen zetten. Omdat we te lang geloofden dat de morele be-teugeling ervoor moest zorgen dat we ons koest hielden. Je koest houden is roesten, het is niet ontspannen leven.

Ach, laat begeerte nu net de meest aanwezige van onze drijfveren zijn die ons kunnen ontwrichten.

En die tot de dood kunnen leiden. Hebzucht, jaloezie, passie, obsessie... die nare emoties die we voelen en waar we over liegen. 'Niets van aan', zeggen we. 'De andere dreef me ertoe.'

Het straffe is dat begeerte al bij de geboorte